

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי פֿ״כ מהל' עדות
הל' ט סגנו עין קי':

ה ב מיי פֿי"ח מהל'
סנהדרין הלכה ב:

ו ג ד מיי פֿ״כ מהל'
עדות הלכה ח סגנו עין שם:

ז ה מיי פֿ״י מהל' מקי
ממון הלכה ד סגנו עין קי':

ח ו ז מיי שם פֿי"ח הל'
א סגנו שם:

ט ח מיי פֿי"ח מהל'
עדות הלכה ח סגנו עין קי' טוח"מ קי' לח:

הנהגות הב"ח

(א) גמ' והלדקין כו'. גי"כ וליכא לאוקמי הן מלקות במקום שאפשע לקיים זו דין הומה דמכדי רשעטו נפקא לן באלו געזות משום רשעה אחת אחת מחייבי וזי אחת מחייבו משום שמי רשעיות וזי לאו הכי קריאי מיקיל דגלי גבי זון גרושה ונגלות ור"א דקרא דוהלדקין וכו' לא אחי אלף לעזי בן גרושה שזן ישראליס דהתם לא אפשר לקיים זון דין הומה הלכן חייבים מלקות אלץ כשהן כהנים אפשר לקיים כזו דין הומה קמ"ל קראי: (ב) שם השתה למעלה ונאמרו השתה למטה מה. גי"כ אינה גז"ש מופנה ולא היקשא אלף גילוי מלתא בעמלה לנטעו למעשה: (א) תוס' ד"ה ומה וכו' קי' והכי גמיי קאמרין נעיל:

רבינו חננאל

ומה הסוקל אינו נסקל כדק"ל לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין (א) הבא לסוקל ולא סקלו אינו דין שלא יסקל. אלא מחזורותא כדשינן מפיקי' ועשיתם לו ולא לורעו. מעידנו באיש פלוני שחייב גלות ונמצאו וזוממין אין אומרים יגלה זה וחתמו אלא לוקין ארבעים. מנא לן אמר רבי לקיש דאמר קרא הוא ינוט הוא ולא וזוממין. ר' יוחנן אמר קי' ומה הוא אם עשה במזיד בלא התראה אינו נהרג ואינו גולה הן שארפ"ש שהן במזיד לא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו. ודחי'. היא הנותנת כלומר מדברין ראוהו שגילו כדי שתהיה להן כפרה מאחר שלא עשו מעשה אבל הנה שעשה מעשה במזיד לא תהיה כפרה בגלות. ונדרהו דברי ר' יוחנן ועמדו דברי ריש לקיש: אמר עולא רמו לעדים וזוממין שלוקין מן התורה מנין שנאמר והצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע ויהי אלא בן הכות הרשע. משום והצדיק את הצדיק והרשעו את הרשע ויהי. אלא כגון דאחו עדים והרשעו הצדיק והצדיק הרשע. ואחו שהדי אחריני והצדיק את הצדיק דמעיקרא והרשעו את הרשע כלומר שרינהו

להנהו שהדי קמאי רשעים והיה אם בן הכות הרשע. אבל מלאו דלא תענה אין לוקין משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה: ת"ר ד' דברים נאמרו בעידים וזוממין אין נעשין בן גרושה או בן חלוצה ואין גולין לעזי מקלט ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין לעבד עברי. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין וצל פי עצמן. אין נעשין בן גרושה וכו') ואין גולין לעזי מקלט שנאמר הוא ינוט הוא ולא וזוממין. ואין משלמין כופר מאי טעמא כופרא כפרה הוא והני לאו בני כפרה נינהו כיצד כגון שהעזי כי שורל של פלוני הרג פלוני שמחייבין אותו כופר ונמצאו וזוממין אין משלמין את הכופר. ואין נמכרין בעבד עברי. מאי טעמא אמר רבא דאמר קרא אם אין לו ומכר בגנבתו בגנבה נמכר ולא בזממו. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין על פי עצמו. אמר רבא תדע שהיה לא עשו מעשה ונהרגין. וכן אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעליו ומשלמין (נהנה [יהיו] לא עשו מעשה ומשלמין:

ב:

ומה הסוקל אינו נסקל. פי' הקונטרס כשהרגו אין נהרגין דין הוא דכאלו להרוג ולא הרגו דאין נהרגין וקשה עוצה חדל דה"ל למימר כדאמרין לקמן (דף ה:) הרגו אין נהרגין ועוד מאי פריך שאני הכא דגלי קרא כהדיא דהבא לסקול ולא סקל דנסקל כההוא קרא גופיה דחזין דהסוקל אינו נסקל כדכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה אזל לעולם אימא לך דאית לך שפיר קי' דלעיל דלענין חילול דהא לא גלי קרא כשום מקום דשייך דבצר הוה שיתחלל הזמה ועוד קשה דהוה ליה למך דהתם ודאי לא ענדינן קי' משום דא"כ בטלת תורת עדים וזוממין לגמרי ולא משכחת לה כאשר זמם אזל לעיל דלא בטלת תורת עדים וזוממין שייך שפיר למיעבד קי' לך פירש ר"ת דה"ק ומה הסוקל אינו נסקל פירוש אדם סוקול חבירו כזכורו כזכנים ומת דגדון כסייף ולא כסקילה הבא ליסקל ולא נסקל עדים שמעידין איש פלוני שמחויב סקילה ולא נסקל על ידם אינו דין שלא יסקלנו והשתת לא בטלת לגמרי דאיכא לאוקומי קרא דועשיתם כאשר זמם כשהן מעידין שמחויב שגר מיתות כז"ד שאינו כסקילה ואפ"ה לא נענדינן האל קי' א) ו"דכי קאמר לו לעיל דלא ענדינן קי' ככהאי גוונא(ס):

כאומר

הכות הרשע ותיפוק ליה ^אמלא תענה ^במשום דהוי לאו שאין בו מעשה יוכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ר ד' דברים נאמרו בעדים וזוממין אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה ואין גולין לעזי מקלט יואין משלמין את הכופר יואין נמכרין בעבד עברי משום ^אר"ע אמרו אף אין משלמין ע"פ עצמן אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה כדאמרן ואין גולין לעזי מקלט כדאמרן ואין משלמין את הכופר קסברי ^בכופרא כפרה והני לאו בני כפרה נינהו מאן חנא כופרא כפרה אמר רב חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא ^גונתן פדיון נפשו ידמי ניזק רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר דמי מזיק מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר כופרא ממונא ומר סבר כופרא כפרה אמר רב פפא לא דכולי עלמא כופרא כפרה והכא בהא קא מיפלגי מר סבר יבדניזק שיימינן ומר סבר בדמזיק שיימינן מאי טעמייהו דרבנן נאמר השתה ^אלמטה ונאמר השתה למעלה מה להלן בדניזק אף כאן בדניזק ורבי ישמעאל ונתן פדיון נפשו כתיב ורבנן אין פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן בדניזק שיימינן ואין נמכרין בעבד עברי סבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה לדידיה דמיגו דאיהו לא ^אגודבן אינהו נמי לא מוידבנו אבל היכא דלית ליה לדידיה אע"ג דאית להו לדידהו מוידבנו ^א(א"ל רבא) ולימרו ליה אי אנת הוה לך מי הוה מוידבנת אנן נמי לא מוידבנינן אלא ^אסבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה או לדידיה או לדידהו אבל היכא דלית ליה לא לדידיה ולא לדידהו מוידבני א"ל רבא ^בונמכר בגנבתו אמר רחמנא ^אבגנבתו ולא בזממו: משום ר"ע אמרו וכו': מאי טעמא דר"ע קסבר ^אקנסא הוא וקנס אין משלם ע"פ עצמו אמר רבה תדע שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים מאי

נינהו שלא הרג שורם אדם: **ומר סבר כופרא ממונא**. שהזיק גופו של זה ונתחייב ליורשיו על עצמו שחייב מיתה בידי שמים לפיכך יתן דמי עצמו: **כדי הויא ליה כפרה** כי יהיז דמי ניזק ולקמיה מפרש טעמיה: **מאי טעמייהו דרבנן**. דאילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עצמו צעי למיתב: **נאמר השפה למעלה**. כגונף אשה הרה כאשר ישית עליו צעל האשה (סע) **ונאמר השפה למטה**. ככופר אס כופר ישת עליו: **מה להלן דניזיק**. שמשלם דמי וולדות שנוקו: **פדיון נפשו**. דנותן את הכופר: **ורבנן**. אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מיהו דניזוק שיימינן ובהכי הויא לניזיק פדיון נפשו: **דאית ליה לדידיה**. שיש לו לגנב ממון לשלם דמי הגניבה אס לא החזמו ולהס אין מה לשלם דמיגו דאיהו לא הוה מוידבן אס לא החזמו אינהו נמי כי החזמו לא מוידבי שהרי לא זממו למכרו: **וקנס אינו משלם ע"פ עצמו**. דכתיב גבי כפל אשר ירשעוין אלהים פרט למרשע את עצמו (ב"ק דף סד:): **סדע**. דקנסא הוא שהרי המעידים כנפש לא הרגו אדם ולא נהרג אדם על פיהם ונהרגין ומשלמין ממון:

להנהו שהדי קמאי רשעים והיה אם בן הכות הרשע. אבל מלאו דלא תענה אין לוקין משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה: ת"ר ד' דברים נאמרו בעידים וזוממין אין נעשין בן גרושה או בן חלוצה ואין גולין לעזי מקלט ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין לעבד עברי. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין וצל פי עצמן. אין נעשין בן גרושה וכו') ואין גולין לעזי מקלט שנאמר הוא ינוט הוא ולא וזוממין. ואין משלמין כופר מאי טעמא כופרא כפרה הוא והני לאו בני כפרה נינהו כיצד כגון שהעזי כי שורל של פלוני הרג פלוני שמחייבין אותו כופר ונמצאו וזוממין אין משלמין את הכופר. ואין נמכרין בעבד עברי. מאי טעמא אמר רבא דאמר קרא אם אין לו ומכר בגנבתו בגנבה נמכר ולא בזממו. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין על פי עצמו. אמר רבא תדע שהיה לא עשו מעשה ונהרגין. וכן אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעליו ומשלמין (נהנה [יהיו] לא עשו מעשה ומשלמין:

ביצד העדים פרק ראשון מכות

ומה הסוקל אינו נסקל. עדים שלא החזמו עד שנהרג הגדון ואח"כ החזמו אין נהרגין כדאמרין בפרקין (דף ה:) הרגו אין נהרגין דכתיב ^אכאשר זמם ולא כאשר עשה: **הבא לסקול ולא סקל**. שהוא עד שלא נהרג הגדון: **הוא שעשה מעשה כמזיד אינו גולה**. ההורג שעשה מעשה אס כמזיד עשאו אינו גולה ואפילו בזמן שאינו נהרג כגון כמזיד בלא התראה: **הס שלא עשו מעשה**. אלץ דיבור צעלמא וכמזיד העידו אינו דין שלא יגלו על המזיד: **ומקשינן לרבי יוחנן והיא הנוטפת**. המדה הזאת שהבאת לפטרן היא הנומנת להס חובת גלות הוא לפי שעושה מעשה אס כמזיד עשאו אינו גולה דלא תהי ליה כפרה: **הס שלא עשו מעשה יגלו**. על זדון כי היכי כו': **רמו לעדים וזוממין**. שלוקין עדי בן גרושה או עדי גלות שפטנס הכמזו מדין הזמה מנין שזן לוקין ולקמיה פריך מיפוק ליה מלאן מענה: **משום דהלדקיו את הלזיק כו'**. כתמיה. אי והלדקיו והרשעיו כדיינין קאמר ולדיק ושעע צבעלי דינין למה לי והלדקיו לדיק כו' ליכתוב כי יהיה ריב צין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטוס והיה אס על הכות למה הוזכרה כאל דקת לדיק וכי כל מקום שהלדקיו כז"ד את הזכאי ותייבו את החייב יש מלקות דאתא קרא לנמיתלי מלקות כוהלדקיו והרשעיו אלץ על כרחך צעדים משמעיי עדים שקרים שהרשעיו לדיק וכלאו אחרים והזימוסם והלדקיו את הגדון שהוא לדיק והרשעיו את העדים הרשעים והיה אס בן הכות את הרשע אס הזמה זו בת מלקות היא שאינו יכול לקיים צה דין הזמה גמורה כגון צעדי בן גרושה או גלות והפילו השופט והכסו: **וסיפוק ליה מלא סענה**. כל עונשי לאזין מלקות אלץ במקום שפירש לך זו עונש וכלן שאינו יכול לענש צעונס הכמזו כיון ילקו: **לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו**. לקמן יליף לה כפרק ג' (דף יג:): **ואין משלמין כופר**. אס העידו כשור המועד שהרג את האדם והחזמו והיו מחייבין את הצעלים כופר דכתיב (שמות כא) אס כופר ישת עליו וגו': **ואין נמכרין**. אס העידוהו שנגנז ואין לו מה לשלם ונגמיר דינו לימכר דכתיבי ונמכר כנגנזמו: **אין משלמין ע"פ עצמן**. אס החזמו כז"ד ולא הספיק צעל דין להעמיקן דצין על הזמנתן עד שצרכו וכלאו כז"ד אחר והודו שהחזמו כז"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא: **כופרא כפרה**. לכפר על זה שהרג שורו את האדם והני לאו ציי כפרה

מכיון שחייב מיתה בידי שמים לפיכך יתן דמי עצמו: **כדי הויא ליה כפרה** כי יהיז דמי ניזק ולקמיה מפרש טעמיה: **מאי טעמייהו דרבנן**. דאילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עצמו צעי למיתב: **נאמר השפה למעלה**. כגונף אשה הרה כאשר ישית עליו צעל האשה (סע) **ונאמר השפה למטה**. ככופר אס כופר ישת עליו: **מה להלן דניזיק**. שמשלם דמי וולדות שנוקו: **פדיון נפשו**. דנותן את הכופר: **ורבנן**. אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מיהו דניזוק שיימינן ובהכי הויא לניזיק פדיון נפשו: **דאית ליה לדידיה**. שיש לו לגנב ממון לשלם דמי הגניבה אס לא החזמו ולהס אין מה לשלם דמיגו דאיהו לא הוה מוידבן אס לא החזמו אינהו נמי כי החזמו לא מוידבי שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים מאי

נינהו שלא הרג שורם אדם: **ומר סבר כופרא ממונא**. שהזיק גופו של זה ונתחייב ליורשיו על עצמו שחייב מיתה בידי שמים לפיכך יתן דמי עצמו: **כדי הויא ליה כפרה** כי יהיז דמי ניזק ולקמיה מפרש טעמיה: **מאי טעמייהו דרבנן**. דאילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עצמו צעי למיתב: **נאמר השפה למעלה**. כגונף אשה הרה כאשר ישית עליו צעל האשה (סע) **ונאמר השפה למטה**. ככופר אס כופר ישת עליו: **מה להלן דניזיק**. שמשלם דמי וולדות שנוקו: **פדיון נפשו**. דנותן את הכופר: **ורבנן**. אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מיהו דניזוק שיימינן ובהכי הויא לניזיק פדיון נפשו: **דאית ליה לדידיה**. שיש לו לגנב ממון לשלם דמי הגניבה אס לא החזמו ולהס אין מה לשלם דמיגו דאיהו לא הוה מוידבן אס לא החזמו אינהו נמי כי החזמו לא מוידבי שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים מאי

נינהו שלא הרג שורם אדם: **ומר סבר כופרא ממונא**. שהזיק גופו של זה ונתחייב ליורשיו על עצמו שחייב מיתה בידי שמים לפיכך יתן דמי עצמו: **כדי הויא ליה כפרה** כי יהיז דמי ניזק ולקמיה מפרש טעמיה: **מאי טעמייהו דרבנן**. דאילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עצמו צעי למיתב: **נאמר השפה למעלה**. כגונף אשה הרה כאשר ישית עליו צעל האשה (סע) **ונאמר השפה למטה**. ככופר אס כופר ישת עליו וגו': **ואין נמכרין**. אס העידוהו שנגנז ואין לו מה לשלם דמיגו דאיהו לא הוה מוידבן אס לא החזמו אינהו נמי כי החזמו לא מוידבי שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים מאי

כאלו כן לוקין (סס). אין משלמין על פי עצמן. כגון אס החזמו כז"ד זה ולא הספיק צעל דין להעמיקן דצין ולמונען והלכו למקום אחר והודו שם כז"ד ואמרו החזמנו כבית דוש של פלוני פטורין (ב"ק ה). בדניזק שיימינן. כגונפו של מת ובהכי מכפר מוסי (סס ח). נאמר השתה למעלה. לענין דמי ולדות כאשר ישית עליו צעל האשה, ונאמרו השתה למטה. כמזעז שהיית אס כופר ישת עליו (סס). כגנבתו ולא בזממו. אס העיד כחצינו שגנז והסס ואין לו כמה לשלם אינו ממכר (טוהרי"ו יח).

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין י, (ב) נתי"מ ח"ט שבת קנז. ד"ה כלאו וכו' פלפלו כסוגיא דהכא ועיי' מוספות סנהדרין. ד"ה וכל ומוס' כמזות מה: ד"ה ר' יהודה(א) ולקמן ג. ד: ב"ב (ה, ד) ב"ק ס. מ, (ס) גי' יעזי"ן מודבן, (ו) מהר"ס מ"י, (ז) מהר"ס הכי איחמר, (ח) נקדושין יח. ע"ש, (ט) נדברים יט, (י) ש"א והיכי קאמר לעיל דענדינן קי' ככה"ג, (כ) ונע"נ מ"ש מוס' מנחות טו. ד"ה המפגלן,

תורה אור השלם

- ↑ וְאִשָּׁר יִבֹּא אֶת רֵעֵהוּ בַּיָּעַר לְחַטֵּב עֵצִים וַיִּדְחֶה יָדוֹ בְּרִצְוֹן לְבֶרֶת הָעֵץ וַיִּקְשֶׁל הַרְבֵּוֹץ מִן הָעֵץ וַיִּקְצָא אֶת רֵעֵהוּ וְזֹמֶת הָיָא וְזֹמֶת אֵל אֲחֵת הָעָרִים הָאֵלֶּה וְהָיָ:
- ↑ דברים יט ה' וְעִשְׂתֶּם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֹדֹחוֹ וְהָיְתָה דָרֵעַ מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט ט
- ↑ כי יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וַיִּגְשׁוּ אֶל הַשּׁוֹפֵט וַיִּשְׁפָּטוּם וַיִּדְרֹקוּ אֶת הַצָּדִיק וַיִּרְשְׁעוּ אֶת הָרָשָׁע: דברים כה א
- ↑ וְהָיָה אִם בֶּן הַבֵּית הָרָשָׁע וְהַפִּילוֹ הַשּׁוֹפֵט וַיִּדְחֵהוּ לַפְּנֵי רֵשָׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
- ↑ לֹא תִרְצֹחַ לֹא תִנְאַף לֹא תִגְנֹב לֹא תִצְנֶה בְּכָל עֲדָתְךָ: דברים כה ב
- ↑ אם כפר וישת יעליו ונתן פדיון נפשו בכל אשר וישת יעליו: שמות כ
- ↑ אם וירצה השמש יעליו דמים לו שלם ישלם אם אין לו ונקבר בגנותו: שמות כב ב

מוסף רש"י

רמו לעדים וזוממין שלוקין. היכא דאין הומה יכול להקמים כהם, כגון מעידין אט כזאים פלוני שהוא בן גרושה ומגאל וזוממין והיו הס כהנים אין אומרים יעשה זה בן גרושה מחמיו אלץ סופג את הארבעים, מנלן (סנהדרין א' משום והצדיק את הצדיק. משום דכ"ד הלזיקו את הלזיק והרשעו את הרשע והיו אס בן הכות את הרשע, דקת לדיק וכי משום דקת לדיק מתחייב רשע מלקות, אלץ ודאי עדים וזוממין רמזי הכי, דלעדים קאי האי ויהי אס בן הכות, והכי קאמר עדים שהרשעו לדיק והחזמו והלדקיו עדים אחרונים את הלזיק והכי נעשו רשעים אלו העדים הראשונים וילקו, ואס אינו ענין לעדות ממון, דהא אין לוקין ומשלמין, מניהו ענין לבן גרושה ויכולה בו (סס). וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. מלא אס תמזור לעשות והפלה י' את מכותן וגו', כאלו כן לוקין (סס). אין משלמין על פי עצמן. כגון אס החזמו כז"ד זה ולא הספיק צעל דין להעמיקן דצין ולמונען והלכו למקום אחר והודו שם כז"ד ואמרו החזמנו כבית דוש של פלוני פטורין (ב"ק ה). בדניזק שיימינן. כגונפו של מת ובהכי מכפר מוסי (סס ח). נאמר השתה למעלה. לענין דמי ולדות כאשר ישית עליו צעל האשה, ונאמרו השתה למטה. כמזעז שהיית אס כופר ישת עליו (סס). כגנבתו ולא בזממו. אס העיד כחצינו שגנז והסס ואין לו כמה לשלם אינו ממכר (טוהרי"ו יח).

כאלו כן לוקין (סס). אין משלמין על פי עצמן. מאי טעמא קסבר ר' עקיבא עדים וזוממין קנסא הוא ואין אדם משלם קנס על פי עצמו. אמר רבא תדע שהיה לא עשו מעשה ונהרגין. וכן אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעליו ומשלמין (נהנה [יהיו] לא עשו מעשה ומשלמין:

(א) כפרש"י וכבר הקשו הלכותיים על זה הפי':